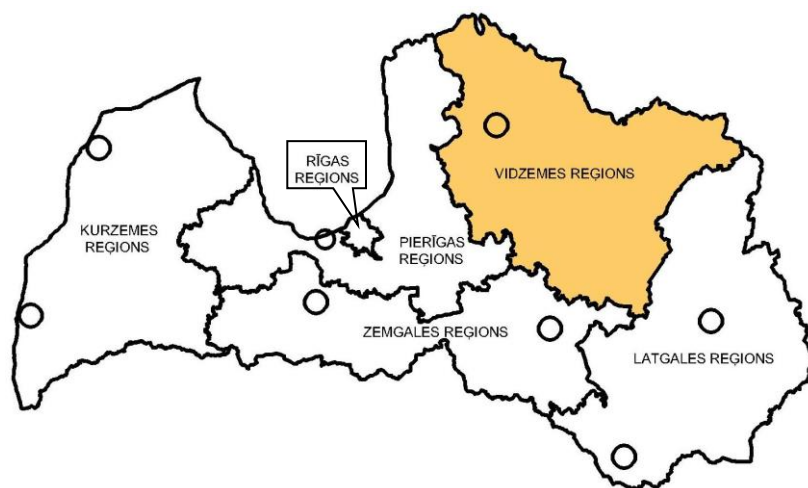

Vidzemes reģiona veselības profils

2014

Iedzīvotāju skaits: 200 471

Īpatsvars no visiem Latvijas iedzīvotājiem: 10%

Iedzīvotāju dabiskā kustība: dzimuši 2077 cilvēki, miruši 3089 cilvēki, starptautiskā migrācija: -1221 cilvēki.

Dzimsība uz 1000 iedzīvotāju: 10,4

Jaundzimušo paredzamais mūža ilgums: 74,8 gadi

Vidējā mēneša darba alga bruto: 633 eiro

Pozitīvi

- ✓ Augsta iedzīvotāju apmierinātība ar savu ģimenes ārstu
- ✓ Lielāks to respondentu īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā ir apmeklējuši ģimenes ārstu
- ✓ Zemāka mirstība no gremošanas sistēmas slimībām
- ✓ Zemāki atkarības problēmu rādītāji – neliels ārstēto narkotisko pacientu relatīvais skaits; zemāks to iedzīvotāju īpatsvars, kuriem piemīt riskanti alkohola lietošanas paradumi
- ✓ Zemāki saslimstības rādītāji ar STI, HIV un AIDS

Izaicinājumi

- ✓ Zemāks veselības pašvērtējums
- ✓ Augstāks ķeizargriezienu īpatsvars dzemdībās
- ✓ Augstāks abortu relatīvais skaits
- ✓ Augstāka mirstība no SAS
- ✓ Augstāka mirstība no ļaundabīgiem audzējiem
- ✓ Augstāka mirstība no cukura diabēta
- ✓ Augstāka saslimstība ar Laima slimību un ērcu encefalītu; zemāks pret ērcu encefalītu vakcinēto īpatsvars
- ✓ Zemāks ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārstiem uz 1 iedz.

Vidzemes reģions: Alūksnes novads; Amatas novads; Apes novads; Beverīnas novads; Burtnieku novads; Cesvaines novads; Cēsu novads; Ērgļu novads; Gulbenes novads; Jaunpiebalgas novads; Kocēnu novads; Līgatnes novads; Lubānas novads; Madonas novads; Mazsalacas novads; Naukšēnu novads; Pārgaujas novads; Priekule novads; Raunas novads; Rūjienas novads; Smiltenes novads; Strenču novads; Valkas novads; Valmiera; Varakļānu novads; Vecpiebalgas novads.

Tabulā attēloti veselību raksturojoši rādītāji **2014. gadā** Vidzemes reģionā salīdzinājumā ar vidējiem rādītājiem valstī. Zem tabulas atrodams rādītāju aprēķina skaidrojums. Vienkāršākai uzskatei izmantoti simboli un krāsas:

- Rādītājs ir augstāks nekā vidēji valstī
- Rādītājs ir zemāks nekā vidēji valstī
- Rādītājs būtiski neatšķiras no vidējā rādītāja valstī
- sarkana – negatīvs rādītājs
- zaļš – pozitīvs rādītājs
- oranžs – neitrāls rādītājs

		Rādītājs	Vidzemes reģionā	Vidēji Latvijā	Pozīcija pret vidējo rādītāju valstī
Iedzīvotāji	1	Demogrāfiskās slodzes līmenis	606	598	○
	2	Bērnu proporcija populācijā (0-14 g.v.), %	14,3	14,8	○
	3	Senioru proporcija populācijā (65+ g.v.), %	20,2	19,2	↑
	4	Dzimumstība	10,4	10,9	↓
	5	Jaundzimušo paredzamais mūža ilgums	74,8	74,5	○
	6	Vidējā mēneša darba alga bruto (EUR)	633	834	↓
Veselības un veselības aprūpes rādītāji	7	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri savu veselību vērtē kā labu vai diezgan labu	53,3	62,5	↓
	8	Saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem	557	573	○
	9	Vecuma standartizētā saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem	546	573	○
	10	Diabēta pacientu relatīvais skaits	4044	4264	○
	11	Iedzīvotāju ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem relatīvais skaits	3774	4245	↓
	12	Pirmreizēji reģistrēto pacientu ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem relatīvais skaits	527	293	↑
	13	Pirmreizēji ārstēto narkoloģisko pacientu relatīvais skaits*	7	23,2	↓
	14	Saslimstība ar tuberkulozi	32	30	↑
	15	Saslimstība ar HIV/AIDS	4,5/0,5	17,4/8,5	↓/↓
	16	Saslimstība ar STI	76	125	↓
	17	Saslimstība ar jaunatklātu hronisku C hepatītu	43	86	↓
	18	Saslimstība ar Laima slimību/ērču encefalītu	28/13,5	23,5/8,7	↑/↑
	19	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri vakcinējušies pret ērcu encefalītu	21,6	23,8	↓
	20	Dzemdētāju īpatsvars, kurām grūtniecību aprūpe uzsākta līdz 12. gr. nedēļai	92	94	○

Piezīmes: 1 Darbspējas vecumu nesasniegušo un pārsniegušo personu skaits vidēji uz 1000 personām darbspējas vecumā 2014.g. sākumā; 2-3 Procentos no visiem iedzīvotājiem; 4 Uz 1000 iedzīvotāju; 5 2013.gads; SPKC aprēķini, izmantojot PVO izstrādāto ANACod rīku; 6 Pavisam, bez privātā sektora komersantiem ar nodarbināto skaitu <50; 7 Īpatsvars procentos no aptaujātajiem 15-64 gadus veciem Latvijas iedzīvotājiem; 8-9 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 9 Rādītāju neietekmē iedzīvotāju vecuma struktūra reģionos, līdz ar to rādītājs precīzāk ataino onkoloģisko slimību slogu noteiktā reģionā; 10 Uz 100 000 iedzīvotāju, gada beigās; 11-12 Diagnozes F00-09; F20-98 (SSK-10), uz 100 000 iedzīvotāju; 13 Diagnozes F11-16, F18-19 (SSK-10), uz 100 000 iedzīvotāju, gada beigās; *kopš 2013.gada ir mainījusies narkoloģisko pacientu reģistrācijas kārtība; 14-18 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 16 Gonokoka infekcija, anogenitālās herpesvīrusu infekcija, uroģenitālā hlamidioze, sifiliss; uz 100 000 iedzīvotāju; 19 Īpatsvars procentos no aptaujātajiem 15-64 gadus veciem Latvijas iedzīvotājiem; 20 Īpatsvars procentos no visām dzemdētājām.

Datu avoti: 1-4 CSP; 5 SPKC; 6 CSP; 7 Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums, SPKC; 8-13 PREDA, SPKC; 14-18 VISUMS, SPKC; 19 Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums, SPKC; 20 Pārskats par antenatālo aprūpi, abortiem un kontracepciju, SPKC.

Tabulas turpinājums Nr. 1

		Rādītājs	Vidzemes reģionā	Vidēji Latvijā	Pozīcija pret vidējo rādītāju valstī
Veselības un veselības aprūpes rādītāji	21	Dzīvi dzimušie ar zemu dzimšanas svaru (zem 2500 g.), %	4,9	4,4	↗
	22	Plānotu/akūtu ķeizargriezienu īpatsvars no visiem dzemdību veidiem, %	10,2/11,8	9,2/11,2	↗/↗
	23	Mākslīgo abortu relatīvais skaits	282	248	↗
	24	Ārstu relatīvais skaits	21	35	↘
	25	Ģimenes ārstu, internistu un pediatru relatīvais skaits	8,8	9,7	↘
	26	Ginekologu, dzemdību speciālistu relatīvais skaits	1,5	2	↘
	27	Ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārstiem uz 1 iedzīvotāju/t.sk. mājas vizītes	5,2/0,18	5,9/0,15	↘/↗
	28	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā ir apmeklējuši ģimenes ārstu	77	73	↗
	29	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri pēdējos trīs gados kaut reizi bijuši pie sava ģimenes ārsta uz bezmaksas profilaktisko pārbaudi	24,5	23	↗
	30	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri ir apmierināti (pilnībā vai daļēji) ar savu ģimenes ārstu	99,7	91	↗
	31	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā ir apmeklējuši zobārstu	45	52	↘
	32	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri saņem invaliditātes pensiju	8,6	6,9	↗
Veselību ietekmējošie paradumi	33	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā veselības apsvēruma dēļ ir mainījuši uzturu un citus paradumus	40,1	43,5	↘
	34	Ikdienas smēķētāju (15-64 g.v.) īpatsvars	36,3	36,1	↗
	35	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri reizi mēnesī un biežāk lieto sešas alkohola devas vienā iedzeršanas reizē	12,8	15,2	↘
	36	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars ar pietiekošu fizisko aktivitāti	7,8	9,9	↘
	37	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri gatavam ēdienam mēdz pievienot sāli	47,4	61,5	↘
	38	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri svaigus dārzeņus pagājušās nedēļas laikā lietojuši katru dienu	41,3	36,6	↗
	39	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuriem ir liekais svars vai aptaukošanās (KMI virs 25)	54,6	54,6	↗

Piezīmes: 21 Īpatsvars procentos no visiem dzīvi dzimušajiem; 22 Īpatsvars procentos no visām dzemdībām (spontānas, plānots ķeizargrieziens, akūts ķeizargrieziens); 23 Uz 1000 dzīvi dzimušajiem; 24 Ārstu skaits bez zobārstiem, ar stažieriem un rezidentiem, uz 10 000 iedzīvotāju; 25-26 Uz 10 000 iedzīvotāju; 27 Uz 1 iedzīvotāju; 28-39 Īpatsvars procentos no aptaujātajiem 15-64 gadus veciem Latvijas iedzīvotājiem; 36 Respondentu īpatsvars %, kuri 4 reizes nedēļā un biežāk veic vismaz 30 minūšu ilgus fiziskos vingrojumus līdz vieglam elpas trūkumam vai svīšanai; 39 Ķermeņa masas indekss aprēķināts pēc mērītā svara un auguma.

Datu avoti: 21 Jaundzimušo reģistrs, SPKC; 22 Jaundzimušo reģistrs, SPKC; 23 Pārskats par antenatālo aprūpi, abortiem un kontracepciju, SPKC; 24-26 Pārskats par iestādes personālu, SPKC; 27 Pārskats par ārstniecības iestādes darbību, SPKC; 28-39 Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums, SPKC.

Tabulas turpinājums Nr. 2

		Rādītājs	Vidzemes reģionā	Vidēji Latvijā	Pozīcija pret vidējo rādītāju valstī
Mirstība	40	Mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām	919	806	↑
	41	Vecuma standartizētā mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām	878	806	↑
	42	Mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām, vecuma grupā 0-64 gadi	151	153	○
	43	Mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem	314	300	○
	44	Vecuma standartizētā mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem	306	300	○
	45	Mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem, vecuma grupā 0-64 gadi	114	108	○
	46	Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem	89	93	○
	47	Vecuma standartizētā mirstība no ārējiem nāves cēloņiem	88	93	↓
	48	Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem, vecuma grupā 0-64 gadi	76	83	↓
	49	Mirstība no diabēta	28,4	25,2	↑
	50	Mirstība no gremošanas sistēmas slimībām	43,4	49,7	↓
	51	Perinatālā mirstība	5,6	7,3	↓
	52	Zīdaiņu mirstība	4,7	3,9	↑
	53	Potenciāli zaudētie mūža gadi līdz 64 g.v.	533	579	↓

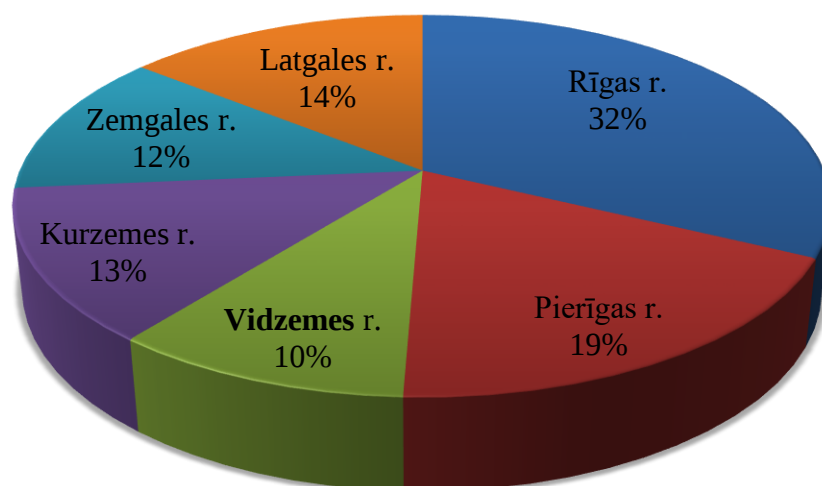
Piezīmes: 40-50 Uz 100 000 iedzīvotāju attiecīgā vecuma grupā; 41,44,47 Rādītāju neietekmē iedzīvotāju vecuma struktūra reģionos, līdz ar to rādītājs precīzāk ataino minēto slimību slogu noteiktā reģionā; 51 Uz 1000 dzīvi un nedzīvi dzimušo; 52 Uz 1000 dzīvi dzimušo; 53 Uz 10 000 iedzīvotāju vecuma grupā 0-64 gadi.

Datu avoti: 40-53 Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, SPKC.

Situācijas apraksts

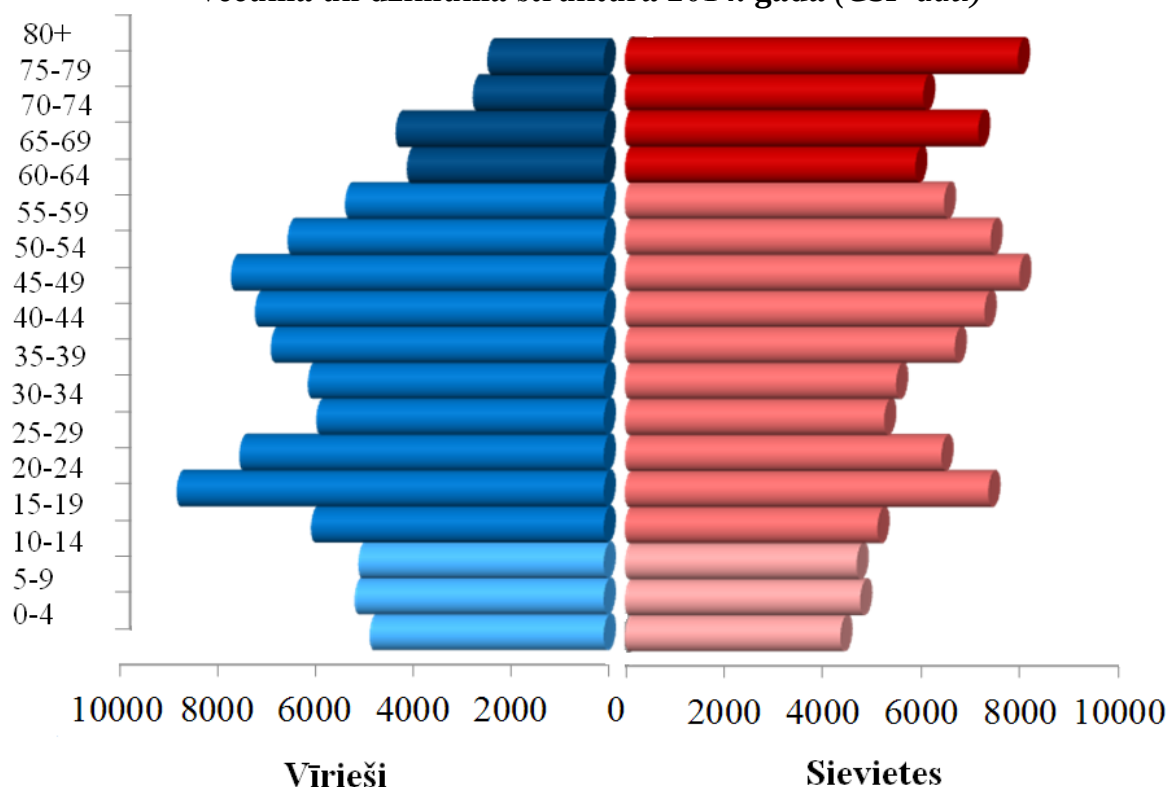
2014. gadā Latvijā dzīvoja 1,99 miljoni pastāvīgo iedzīvotāju, 200 tūkstoši jeb 10% no tiem dzīvo Vidzemes reģionā (skat. attēlu). Vidzemes reģions ir vismazāk apdzīvotais reģions Latvijā, uz 1 km² dzīvo 13 cilvēki, kamēr vidēji Latvijā 31 iedzīvotājs uz 1 km². Vidzemes reģions ir arī platības ziņā lielākais reģions, kurš aizņem 15 245 km². Vidzemes reģionā ietilpst 16 pilsētas, Valmierai piešķirts republikas pilsētas nozīmes statuss. Otrā lielākā pilsēta pēc iedzīvotāju skaita ir Cēsis.

Latvijas iedzīvotāju skaita īpatsvars pa reģioniem 2014. gadā, % (CSP dati)

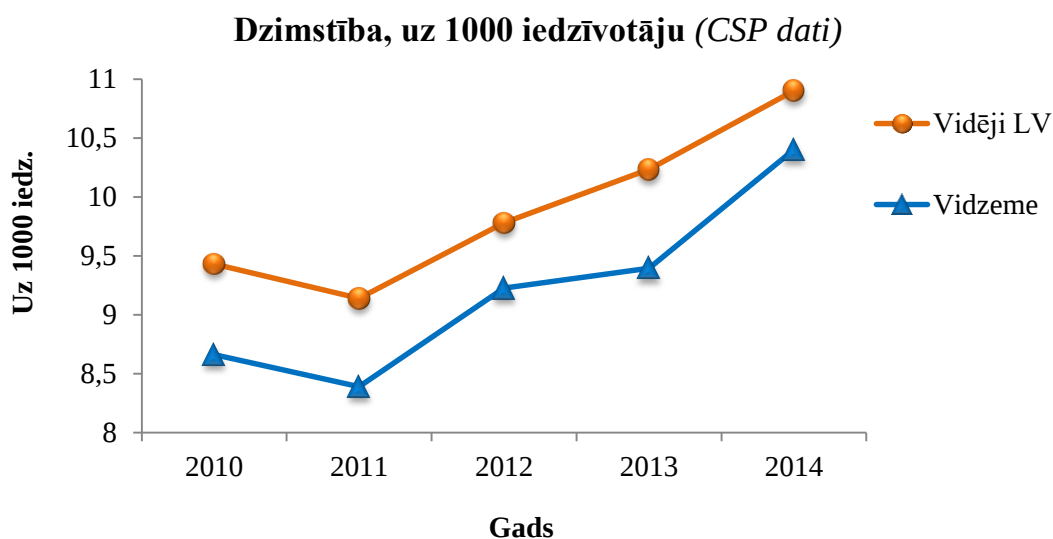

66% Vidzemes iedzīvotāju ir darbspējas vecumā, 14% iedzīvotāju ir bērni un pusaudži līdz darbspējas vecumam, bet 20% – iedzīvotāji virs darbspējas vecuma; 47% – vīrieši, 53% – sievietes. Salīdzinoši lielais gados vecu iedzīvotāju īpatsvars (vidēji Latvijā – 19%, kas arī uzskatāms par augstu) ietekmē arī iedzīvotāju veselības rādītājus un iedzīvotāju vajadzības no veselības aprūpes sistēmas.

Vidzemes reģiona pastāvīgo iedzīvotāju vecuma un dzimuma struktūra 2014. gadā (CSP dati)

Jaundzimušo skaits Vidzemes reģionā pieaug, sasniedzot 2077 jaundzimušos 2014.g. jeb 10,4 uz 1000 iedz., dzimstībai saglabājoties zemākai nekā vidēji Latvijā (10,9) (skat. attēlu); zemāka dzimstība nekā Vidzemē reģistrēta Latgalē – 8,6 jaundzimušie uz 1000 iedz. **Jaundzimušo paredzamais mūža ilgums** 2013. g. Vidzemes reģionā ir 74,8 gadi (vīr. 69,6 gadi, siev. 79,9 gadi), par 0,3 gadiem pārsniedzot Latvijas vidējo rādītāju (2013.g. 74,5 gadi).

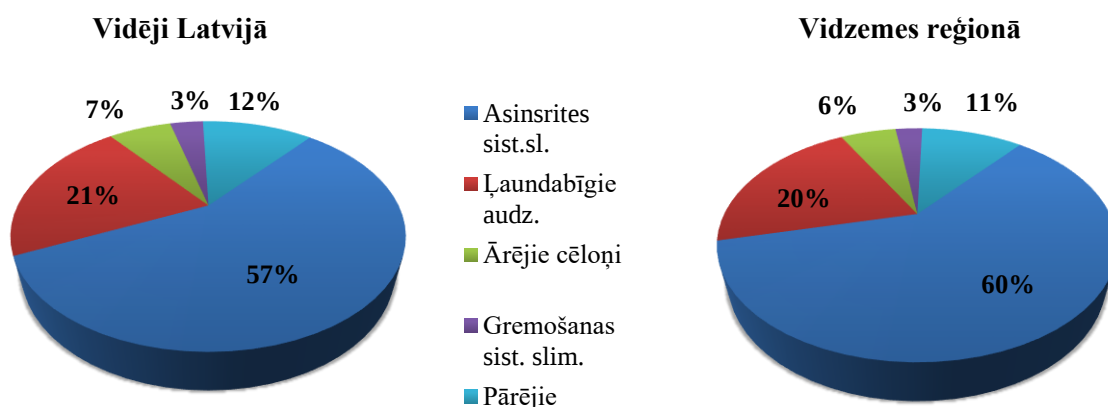
Līdz 12. grūtniecības nedēļai uzsākta grūtnieču aprūpe 2014.g. Latvijā bija 94% dzemdētāju, Vidzemes reģionā šis rādītājs ir zemāks – 92%; citos reģionos šis rādītājs ir augstāks. Vidzemes reģionā reģistrēts augstākais **ķeizargriezienu** īpatsvars dzemdībās Latvijā – 22% (LV 20,4%), t.sk., 10,2% ir plānoti ķeizargriezieni, bet 11,8% – neplānoti, kamēr vidēji Latvijā – attiecīgi 9,2% un 11,2%. Dzīvi dzimušo **jaundzimušo īpatsvars ar zemu dzimšanas svaru zem 2500 gr.** Vidzemē ir 4,9% (vid. LV 4,4%).

Perinatālā mirstība (nedzīvi dzimušie un pirmajā dzīves nedēļā mirušie) Vidzemes reģionā ir svārstīga, 2014.g. reģistrēta zemākā perinatālā mirstība pēdējo piecu gadu laikā – 5,6 uz 1000 dzimušajiem (LV 7,3); citos gados perinatālā mirstība Vidzemes reģionā svārstījies gan virs vidējā rādītāja Latvijā, gan zem. Arī **zīdaiņu mirstība** (līdz 1 gada vecumam) Vidzemes reģionā ir svārstīga, 2014.g. par 20% pārsniedzot vidējo rādītāju valstī (skat. tabulu). Rādītāju mainīgums skaidrojams ar nelielo skaitu, kur katrs gadījums būtiski ietekmē relatīvo rādītāju.

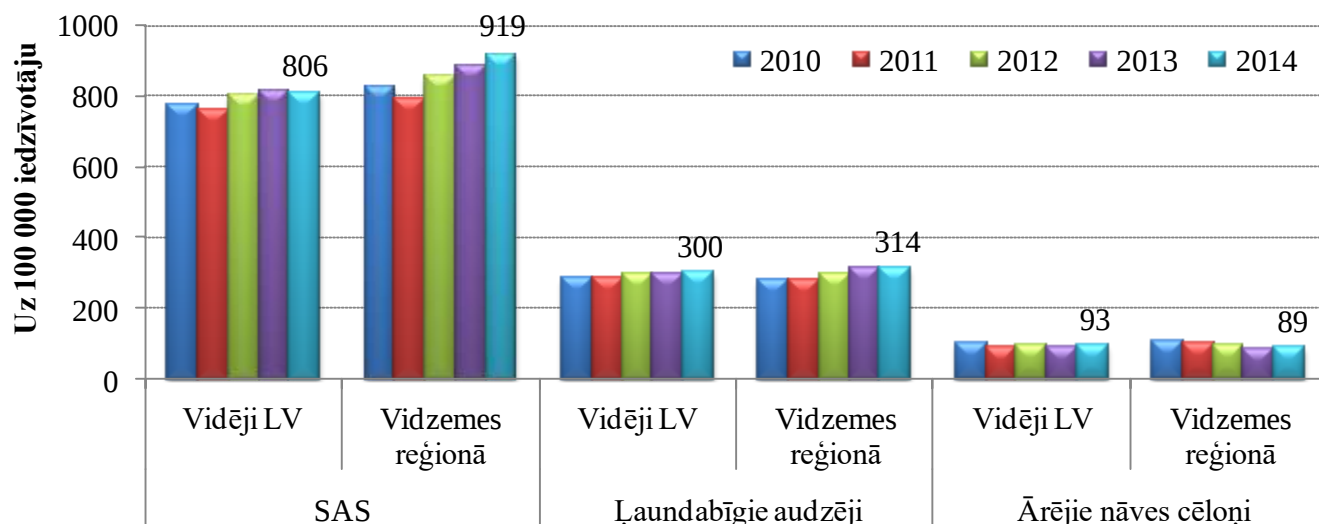
Iedzīvotāju veselību un veselības aprūpi raksturojošie rādītāji

Galvenie nāves cēloņi Vidzemes reģionā ir līdzīgi kā Latvijā kopumā - sirds un asinsvadu sistēmas slimības (2014.g. 60% no visiem mirušajiem, vecumā līdz 64 gadiem – 35% no visiem mirušajiem), ļaundabīgie audzēji (2014. g. 21%, vecumā līdz 64 gadiem – 27% no visiem mirušajiem) un ārējie nāves cēloņi (2014. g. 5,8%, vecumā līdz 64 gadiem – 18% no visiem mirušajiem).

Galvenie nāves cēloņi 2014. gadā, īpatsvars procentos

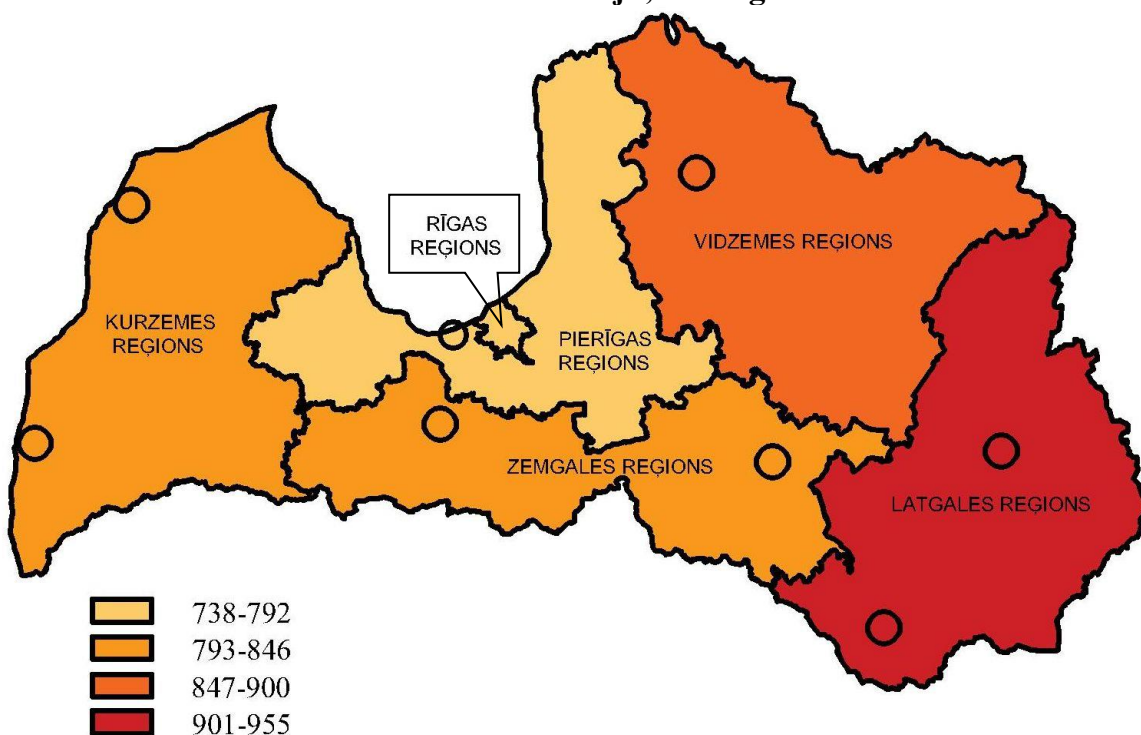

Mirstība galveno nāves cēloņu grupās 2010.-2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

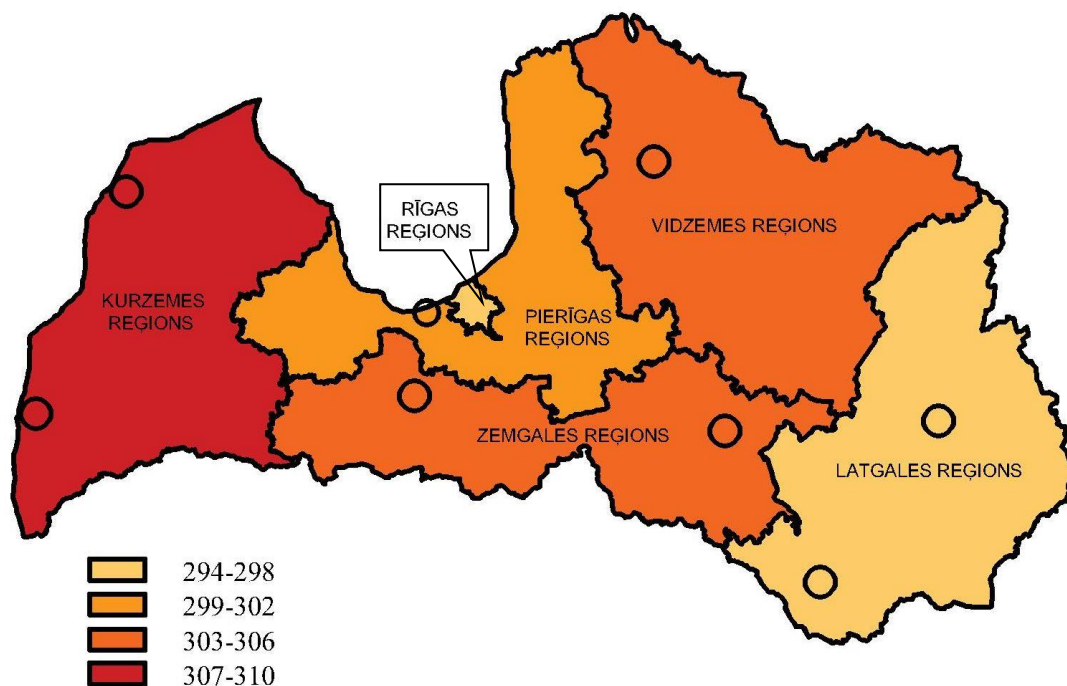
Mirstība no **sirds un asinsvadu sistēmas slimībām (SAS)** Vidzemes reģionā ir augstāka nekā vidēji valstī, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 14% (2014.), pie tam dinamiskā kopš 2012.g. rādītājs pieaug. Arī standartizējot pēc vecuma, Vidzemes rādītājs ir augstāks (par 9%) nekā vidēji Latvijā. Augstāka mirstība no SAS reģistrēta sievietēm – Vidzemes reģionā 1019 gad. uz 100 000 iedz., kamēr vīriešiem – 806 gad. uz 100 000 iedz., tomēr vecuma grupā līdz līdz 64 g.v. vērojams citāds dzimumu sadalījums: sievietēm – 73 gad. uz 100 000 iedz., vīriešiem – 227 gad. uz 100 000 iedz. Šāds dzimumu sadalījums vērojams visur Latvijā un norāda uz augstu (trīs reizes augstāka nekā sievietēm) priekšlaicīgu mirstību SAS dēļ vīriešiem, kas saistāms ar neveselīgākiem dzīvesveida paradumiem vīriešiem (skat. sadaļu „Veselības paradumi”).

Vecuma standartizētā mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām reģionos, uz 100 000 iedzīvotāju, 2014. gads.

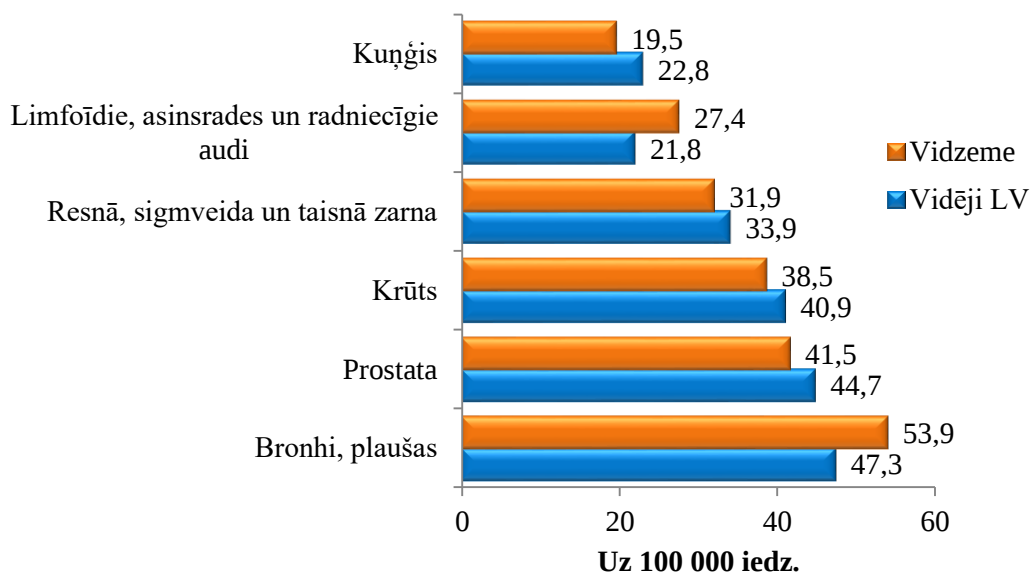
Mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem reģionos atšķiras 15% robežās. Vidzemē mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem ir nedaudz augstāka nekā vidēji Latvijā, dinamikā rādītājs pieaug. Augstāks rādītājs saglabājas arī, standartizējot pēc vecuma. 2014. gadā standartizētā mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem Vidzemes reģionā bija 306 gad. uz 100 000 iedzīvotāju, kamēr vidēji Latvijā – 300 gad. uz 100 000 iedzīvotāju (skat. attēlu).

**Vecuma standartizētā mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem reģionos,
uz 100 000 iedzīvotāju, 2014. gads.**

Biežākais nāves cēlonis ļaundabīgo audzēju grupā Vidzemes reģionā, tāpat kā citviet Latvijā, ir bronhu un plaušu audzējs. Augsti mirstības rādītāji Vidzemes reģionā ir arī no resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas audzēja, krūts audzēja sievietēm un prostatas audzēja vīriešiem, kā arī no limfoido, asinsrades un radniecīgo audu audzēja (skat. attēlu).

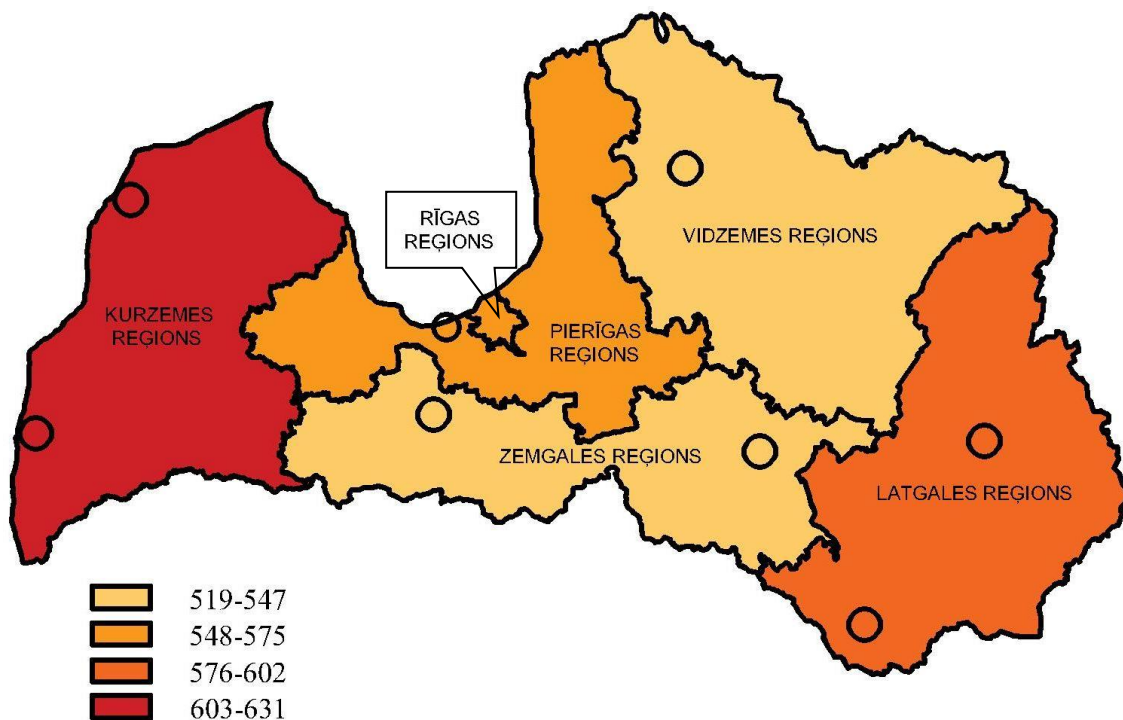
**Mirstība no izplatītākajām ļaundabīgo audzēju lokalizācijām 2014. gadā,
uz 100 000 iedzīvotāju**

2014.g. Vidzemes reģionā reģistrēta augstāka priekšlaicīgā mirstība (līdz 64.g.v.) no prostatas audzēja vīriešiem un dzemdes kakla audzēja sievietēm nekā vidēji Latvijā.

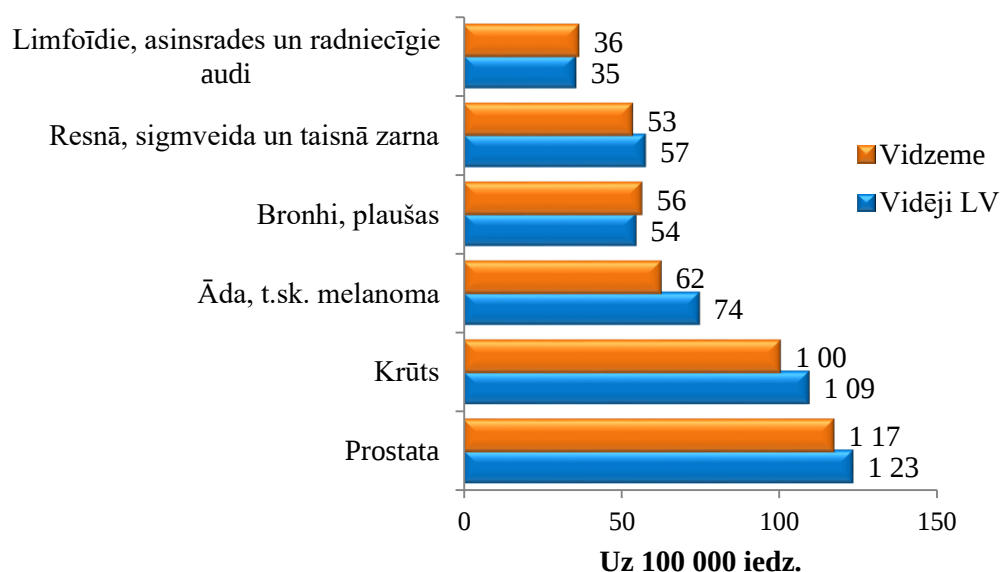
Saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem reģionos atšķiras 25% robežās. Standartizējot saslimstības rādītājus pēc vecuma, redzams, ka 2014.g. augstākā saslimstība reģistrēta Kurzemes reģionā, zemākā – Zemgales un Vidzemes reģionos (skat. attēlu).

**Vecuma standartizētā saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem reģionos,
uz 100 000 iedzīvotāju, 2014. gads.**

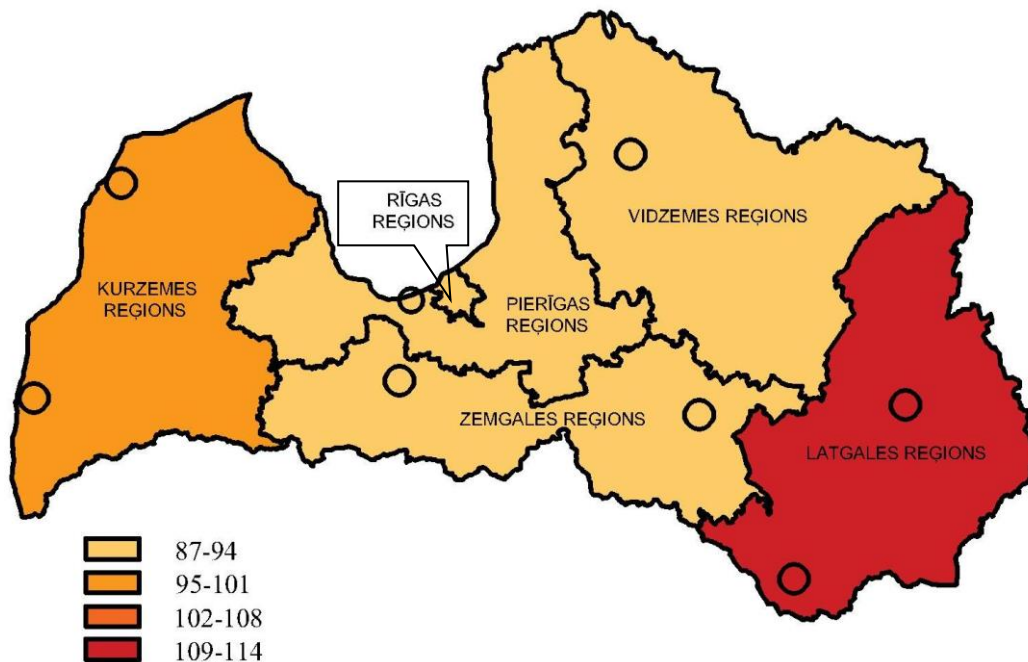
Biežāk reģistrētās (saslimstība) audzēju lokalizācijas ir prostatas audzējs vīriešiem, krūts audzējs sievietēm, resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas ļaundabīgie audzēji, bronhu un plaušu audzēji un ādas audzēji (skat. attēlu).

**Saslimstība ar izplatītākajām ļaundabīgo audzēju lokalizācijām
2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju**

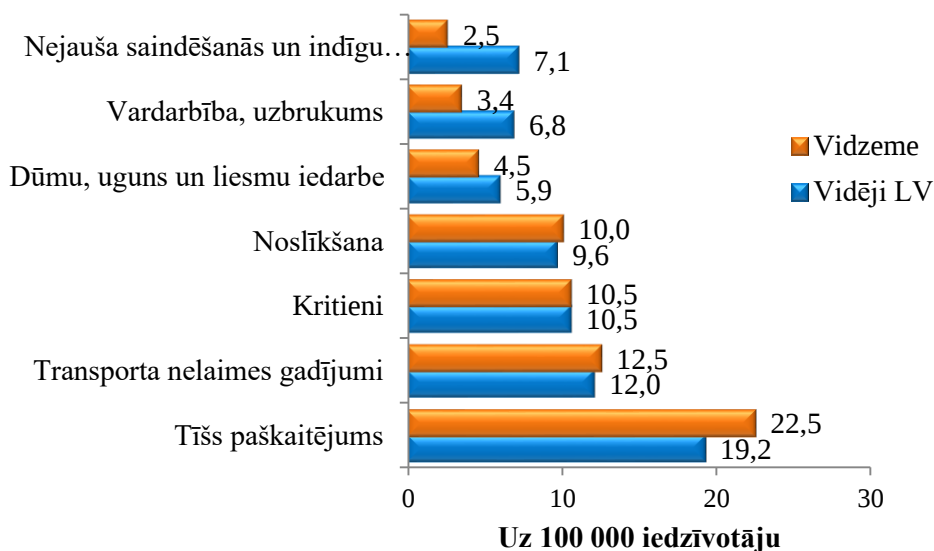
Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem (piemēram, pašnāvības, transporta nelaimes gadījumi, vardarbība, dūmu un uguns iedarbe, kritieni, noslīkšana, saindēšanās) 2014.g. pieaugusi visā Latvijā, tajā skaitā – arī Vidzemes reģionā. 2014. gadā standartizētā mirstība no ārējiem nāves cēloņiem Vidzemes reģionā bija 88 gad. uz 100 000 iedzīvotāju, kamēr vidēji Latvijā – 93 gad. uz 100 000 iedzīvotāju (skat. attēlu). Ārējiem nāves cēloņiem ir izteiktas dzimuma un vecumatsšķirības – ~80% gadījumos mirušie ir vīrieši. ~70% no ārējiem cēloņiem mirušo ir vecumā līdz 64 gadiem. Tomēr daži ārējie nāves cēloņi raksturīgāki senioriem (65+ g.v.) – kritieni, dūmu un uguns iedarbes sekas.

Vecuma standartizētā mirstība no ārējiem nāves cēloņiem reģionos, uz 100 000 iedzīvotāju, 2014. gads.

Gan reģionos, gan valstī kopumā ārējo nāves cēloņu grupā visvairāk mirušo ir **pašnāvību** dēļ – 2014.g. Vidzemes reģionā mirstība no pašnāvībām bija par 17% augstāka nekā vidēji Latvijā, 78% no mirušajiem bija vecumā līdz 64 gadiem; deviņos gadījumos no desmit pašnāvības veikuši vīrieši. Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma dati rāda, ka 1,6% Vidzemes reģiona iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 64 gadiem pēdējā gada laikā ir domājuši par iespēju izdarīt pašnāvību (LV 3,1%).

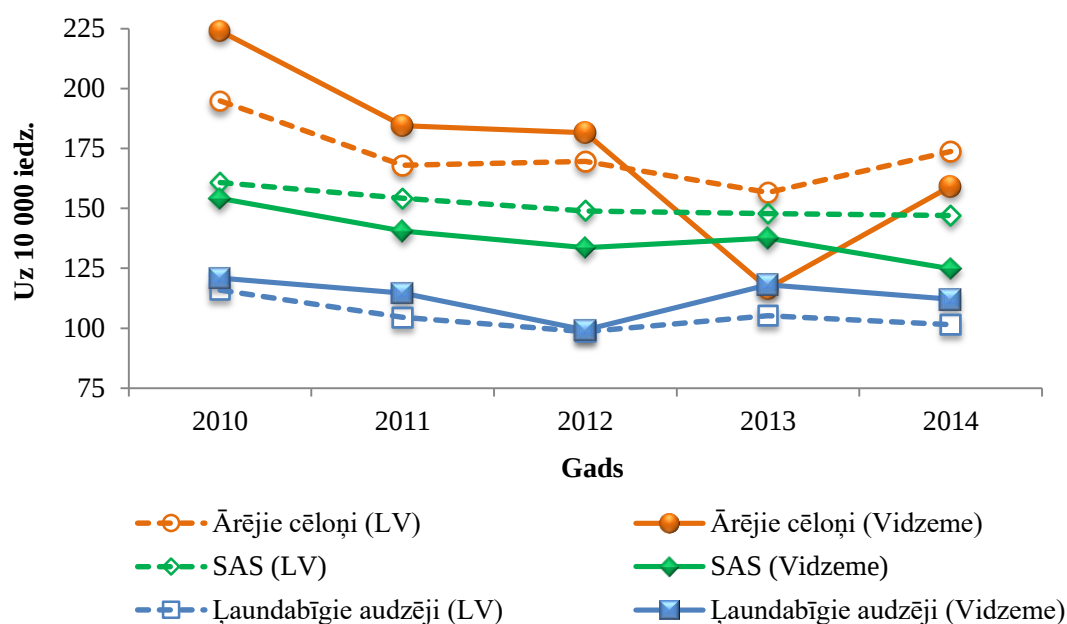
Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem 2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Nozīmīgs ārējais nāves cēlonis Vidzemes reģionā ir transporta nelaimes gadījumi, dinamikā ar mainīgu tendenci, saglabājoties valsts vidējā rādītāja līmenī. Arī šeit lielākā daļa (72%) mirušo bija vecumā līdz 64 gadiem. Pieaugums vērojams kritienu dēļ mirušo relatīvajam skaitam. 66% no tiem bija virs 64 gadu vecuma. 2013.g. un 2014.g. pieaudzis noslīkšanas gadījumu relatīvais skaits, esot aptuveni valsts vidējā rādītāja līmenī. Vidzemes reģionā ir zemākais no vardarbības mirušo relatīvais skaits, 2014.g. – par 41% zemāks nekā vidēji Latvijā.

Galvenos priekšlaicīgas nāves (līdz 64 g.v.) cēloņus raksturo **potenciāli zaudētie mūža gadi (PZMG)***. Vidzemē šis rādītājs ir par 8% zemāks nekā vidēji Latvijā. Kopējais potenciāli zaudēto mūža gadu rādītājs Latvijā mazinās, tomēr dinamikā tendences reģionālā griezumā ir atšķirīgas. Vidzemē, tāpat kā citviet Latvijā, visvairāk potenciāli zaudēto mūža gadu tiek zaudēts ārējo cēloņu dēļ, otrs nozīmīgākais cēlonis, kā dēļ tiek zaudēts daudz potenciālo mūža gadu, ir sirds un asinsvadu sistēmas slimības. Trešais būtiskākais cēlonis, kā dēļ tiek zaudēti potenciālie mūža gadi, ir ļaundabīgie audzēji (skat. tabulu un attēlu).

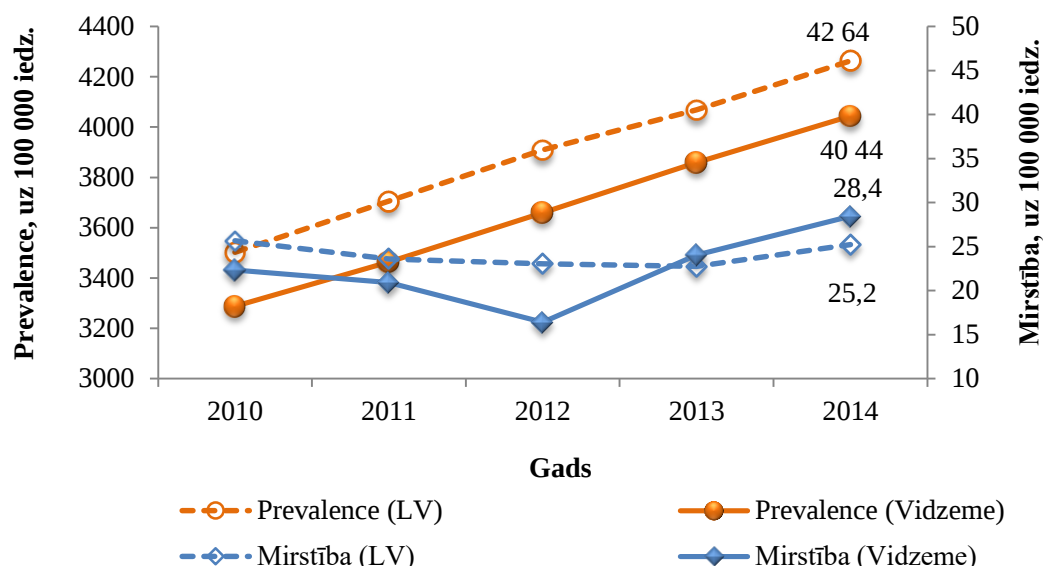
Potenciāli zaudētie mūža gadi galveno cēloņu dēļ 2010.-2014. gadā, uz 10 000 iedzīvotāju

Ik gadu pieaug **cukura diabēta** slimnieku kopējais skaits, 2014.g. sasniedzot 84 tūkstošus slimnieku visā Latvijā, t.sk. 8048 Vidzemē. Gan cukura diabēta incidence, gan prevalence Vidzemes reģionā ir nedaudz zemāka nekā vidēji Latvijā – 2014.g. attiecīgi par 7% un 5%. Mirstība no cukura diabēta 2014.g. palielinājusies gan vidēji visā Latvijā, gan Vidzemes reģionā. Mirstība no cukura diabēta sastāda tikai 1-2% no visiem nāves cēloņiem, tomēr tā ir slimība, ko ir iespējams savlaicīgi diagnosticēt, veiksmīgi ārstēt, mazinot komplikāciju risku un saglabājot dzīves kvalitāti, un no tās nebūtu jāmirst.

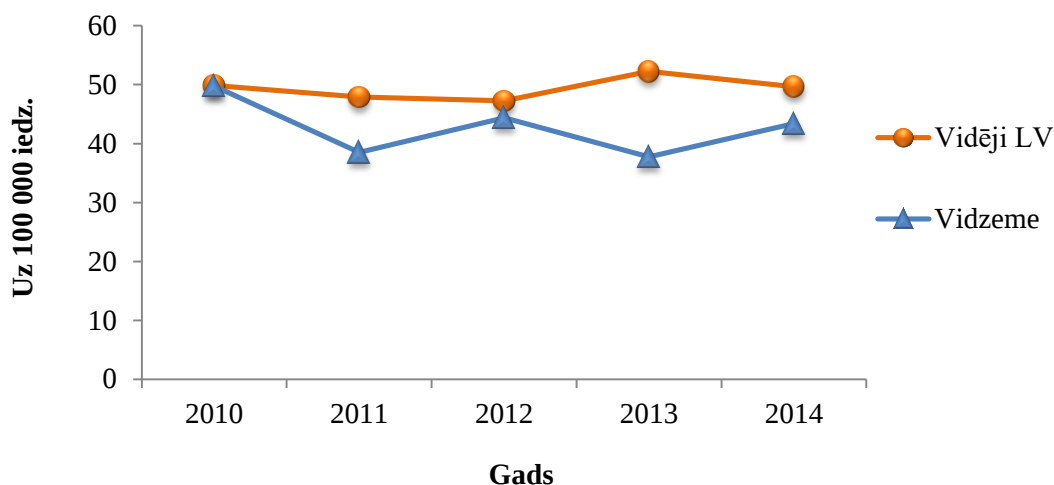
*Potenciāli zaudētie mūža gadi (PZMG) ir rādītājs, kas raksturo zaudēto gadu skaitu, kurus cilvēks būtu nodzīvojis līdz noteiktam vecumam, ja nebūtu nomiris negadījumā vai kādas slimības dēļ.

Diabēta prevalence un mirstība no diabēta 2010.-2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Mirstība no **gremošanas sistēmas slimībām** Latvijā sastāda līdz 4% no visiem nāves cēloņiem, Vidzemes reģionā – līdz 3% no visiem cēloņiem; dinamikā noteiktas tendences nenovēro. Rēķinot uz 100 000 iedzīvotāju, mirstība no gremošanas sistēmas slimībām Vidzemes reģionā ir zemāka nekā vidēji valstī (skat. attēlu). Nozīmīgākie nāves cēloņi gremošanas sistēmas slimību grupā ir aknu fibroze un ciroze un alkohola izraisītas aknu slimības.

Mirstība no gremošanas sistēmas slimībām 2010.-2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Latvijā pirmreizēji reģistrētās **saslimstības ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem** rādītājs dinamikā ir svārstīgs, arī reģionos nav vērojama noteikta dinamika. 2014.g. Vidzemes reģionā tas bija par 12% zemāks nekā vidēji valstī. Uzskaitē esošo pacientu ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem relatīvais skaits laika periodā no 2010.g. līdz 2014. g. pieaug, Vidzemes reģionā sasniedzot 3774 gadījumus uz 100 000 iedzīvotāju (vid. LV 4245 gad. uz 100 000 iedz.) (skat. tabulu).

Gan no jauna reģistrēto **narkoloģisko pacientu** (bez alkohola izraisītām slimībām) skaits, gan gada laikā ārstēto narkoloģisko pacientu relatīvais skaits Vidzemes reģionā ir neliels – jauno gadījumu skaits 2014.g. ir 3 reizes mazāks (skat. tabulu) un kopējais gada laikā ārstēto narkoloģisko pacientu skaits – 7 reizes mazāks nekā vidēji Latvijā. 2014.g. bija raksturīgs ar jaunu apreibinošo vielu t.s. „spice” izplatību. 0,7% aptaujāto Vidzemes reģiona iedzīvotāju atzinuši, ka ir lietojuši apreibinošos smēķējamos maisījumus „spice” un šis rādītājs ir zemākais Latvijā. Kopumā Latvijā „spice” lietojuši 6% aptaujāto iedzīvotāju, pārsvarā Rīgas reģionā.

Latvijā saslimstība ar **HIV** un **AIDS** dinamikā pieaug. Vidzemes reģionā saslimstība ir zema, līdz ar to dinamikā noteiktas tendences nenovēro; mirstība no AIDS Vidzemes reģionā ir zem 5 gadījumiem gadā.

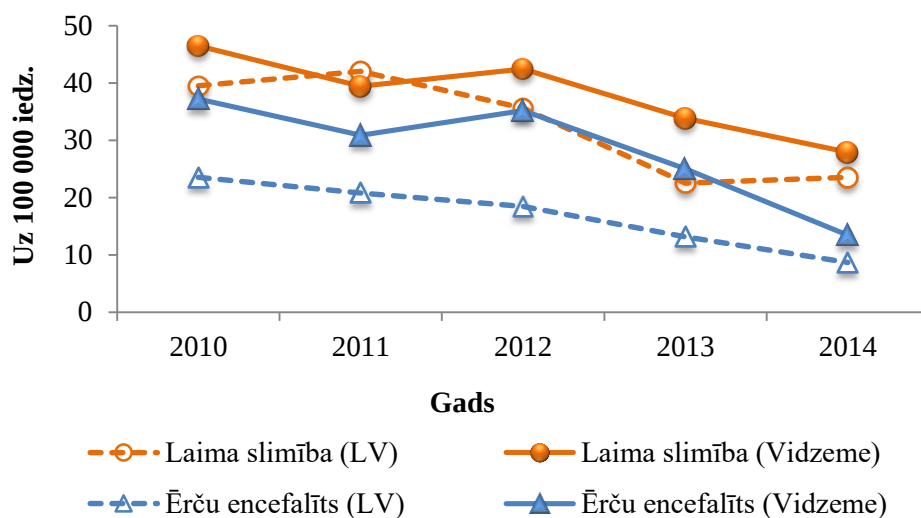
Saslimstība ar seksuāli transmisīvajām slimībām Vidzemes reģionā ir nosacīti zema, 2014.g. reģistrēta par 39% zemāka saslimstība nekā vidēji Latvijā (skat. tabulu) un par 61% zemāka nekā Rīgas reģionā, kur reģistrēta augstākā saslimstība (198 gad. uz 100 000 iedz.).

Saslimstība ar **hronisku C hepatītu** (jaunatklāti gadījumi) Vidzemes reģionā ir zema, 2014.g. reģistrēta zemākā saslimstība Latvijā – 43 gadījumi uz 100 000 iedz.

Saslimstība ar **tuberkulozi** Vidzemes reģionā dinamikā ir svārstīga. 2014.g. rādītājs ir pieaudzis, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 9%; Latvijā saslimtība ar tuberkulozi 2014.g. ir samazinājusies.

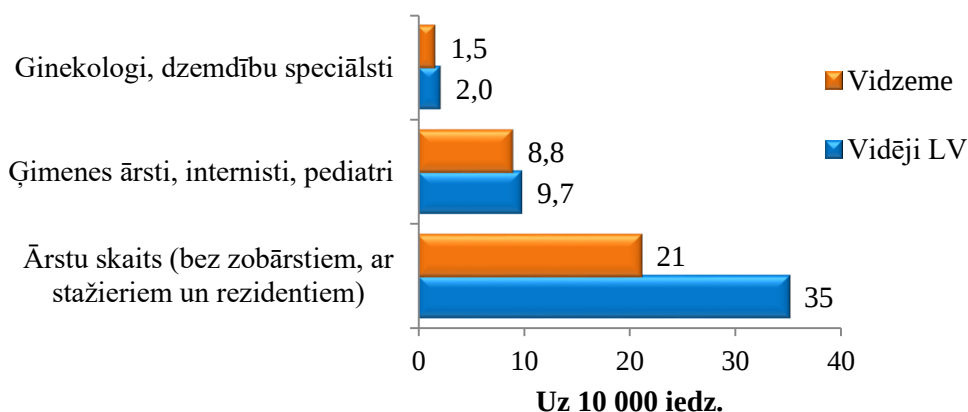
Vidzemes reģionā reģistrēta augstāka **saslimstība ar Laimas slimību**, kā arī **ar ērcu encefalītu** (skat. attēlu). Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma dati rāda, ka tikai 22% Vidzemes reģiona iedzīvotāju (LV 24%) vecumā no 15 līdz 64 gadiem regulāri vakcinējas pret ērcu encefalītu.

Saslimstība ar Laimas slimību un ērcu encefalītu 2010.-2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Ārstu relatīvais skaits (uz 10 000 iedzīvotāju) Vidzemes reģionā ir par 40% mazāks nekā vidēji Latvijā. Arī ģimenes ārstu, pediatru un internistu skaits uz 10 000 iedzīvotāju Vidzemes reģionā ir nedaudz zemāks (skat. attēlu).

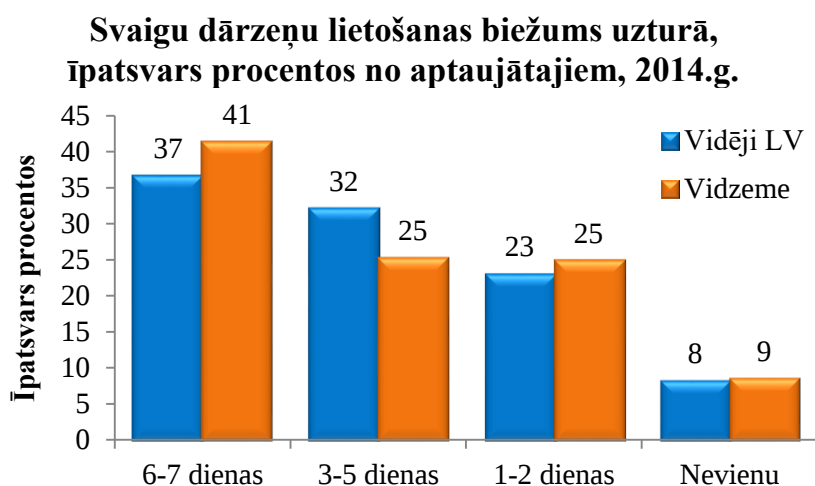
Ārstu relatīvais skaits 2010.-2014. gadā, uz 10 000 iedzīvotāju

Ambulatoro apmeklējumu skaits uz 1 iedzīvotāju (viens no veselības aprūpes pieejamības rādītājiem) 2013.g. un 2014.g. samazinājies visā Latvijā, t.sk. samazinājies arī mājas vizīšu skaits. Ambulatoro apmeklējumu skaits samazinājies arī Vidzemes reģionā, 2014.g. nokrītoties līdz 5,2 vizītēm uz 1 iedzīvotāju (LV 5,9), arī mājas vizīšu skaits Vidzemes reģionā samazinājies līdz 0,18 vizītēm uz 1 iedzīvotāju, tomēr tas ir nedaudz augstāks nekā vidēji Latvijā (LV 0,15). Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma dati rāda, ka 77% Vidzemes reģiona iedzīvotāju (LV 73%) vecumā no 15 līdz 64 gadiem pēdējā gada laikā ir **apmeklējuši ģimenes ārstu**, bet 24,5% pēdējo trīs gadu laikā kaut reizi bijuši pie sava ģimenes ārsta uz **bezmaksas profilaktisko apskati** (LV 23%). Vēl lielāks iedzīvotāju īpatsvars pēdējā gada laikā nav **apmeklējuši zobārstu** – pie zobārsta pēdējā gada laikā Vidzemes reģionā bijuši 47% (LV 52%). Tomēr Vidzemes iedzīvotāji ir apmierinātākie ar primāro veselības aprūpi: 73% ir pilnībā **apmierināti ar savu ģimenes ārstu**, 27% - daļēji apmierināti, kamēr vidēji Latvijā vien 62% un 29%.

Veselību ietekmējošie paradumi

Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma 2014.g. dati liecina par Latvijas iedzīvotāju (15-64 gadi) veselību ietekmējošo paradumu diferenciāciju reģionālā un sociāli demogrāfiskā griezumā. 41% aptaujāto iedzīvotāju Vidzemes reģionā atzīst, ka katru dienu lieto uzturā svaigus **dārzeņus** (skat. attēlu), sievietes biežāk nekā vīrieši (46%; 37%). 9% aptaujāto pēdējās nedēļas laikā svaigus dārzeņus uzturā vispār nav lietojuši. Vārītu vai sautētu dārzeņu īpatsvars uzturā ir zemāks – ikdienā (3-7 dienas nedēļā) vārītus vai sautētus dārzeņus lieto vien 19% aptaujāto Vidzemes iedzīvotāju (vidēji LV 24%).

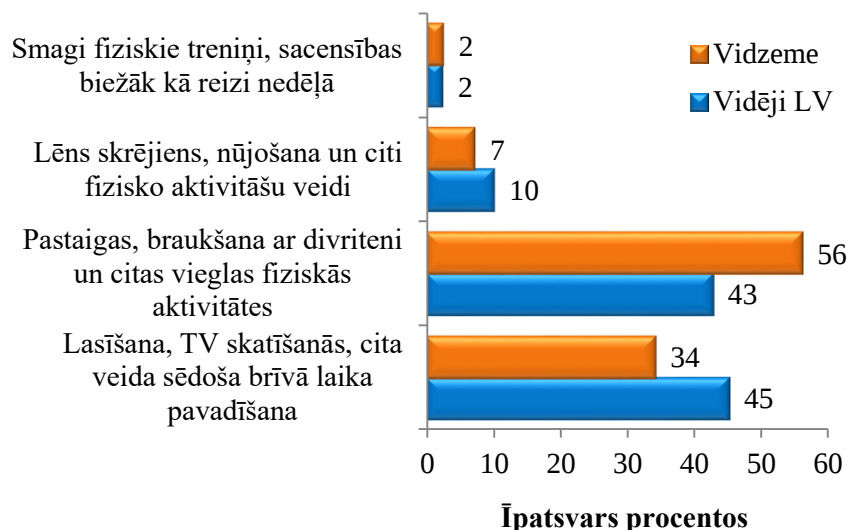

Augļus un ogas pēdējās nedēļas laikā uzturā lietojuši vien 70% aptaujāto Vidzemes reģiona iedzīvotāju (vid. LV 84%), kas ir zemākais rādītājs starp reģioniem. Katru dienu augļus un ogas uzturā lieto 19% aptaujāto Vidzemes reģiona iedzīvotāju (vid. LV 20%).

Gatavam ēdienam **sāļi** mēdz pievienot 47% aptaujāto Vidzemes reģiona iedzīvotāju (vid. LV 61%), vīrieši biežāk nekā sievietes (59%; 35%), t.sk. sāļi gatavam ēdienam vienmēr pievieno 8% aptaujāto (vid. LV 5%). 55% Vidzemes iedzīvotāju ir **liekais svars vai aptaukošanās** (vid. LV 55%), sievietēm biežāk nekā vīriešiem (59%; 50%).

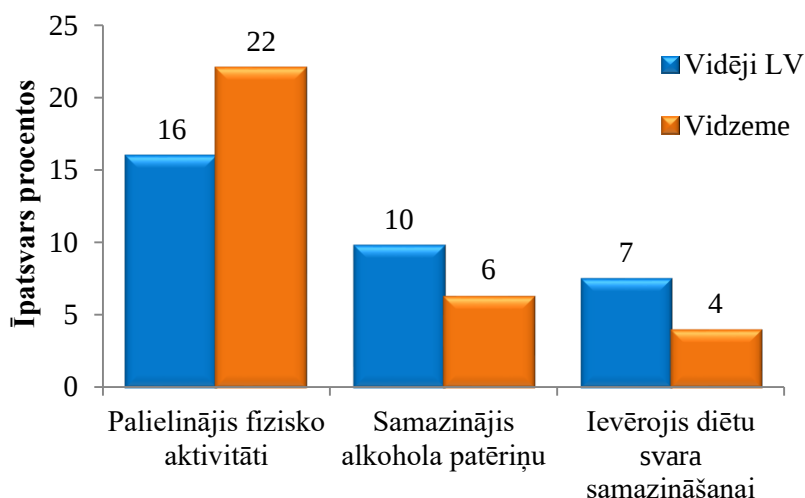
Pietiekama fiziskā aktivitāte (vismaz vismaz 30 minūšu ilgi fiziskie vingrojumi līdz vieglam elpas trūkumam vai svīšanai 4 un vairāk reizes nedēļā) ir 8% aptaujāto Vidzemes reģiona iedzīvotāju (vid. LV 10%). Vidzemes reģionā aktīvākas ir sievietes, kamēr citos reģionos – vīrieši. Trešdaļa (34%) Vidzemes reģiona iedzīvotāju kā sev raksturīgu brīvā laika nodarbi atzīst mazkustīgu dzīvesveidu – lasīšanu, TV skatīšanos u.c. (vid. LV 45%).

Brīvā laika pavadīšanas veidi, īpatsvars procentos no aptaujātajiem, 2014.g.

Pēdējā gada laikā veselības apsvēruma dēļ uztura un citus paradumus ir mainījuši 40% aptaujāto Vidzemes reģiona iedzīvotāju (vid. LV 44%), sievietes biežāk nekā vīrieši (54%; 27%). 22% aptaujāto Vidzemes reģionā ir palielinājuši fizisko aktivitāti, 6% samazinājuši alkohola patēriņu, 4% ievērojuši diētu (skat. attēlu).

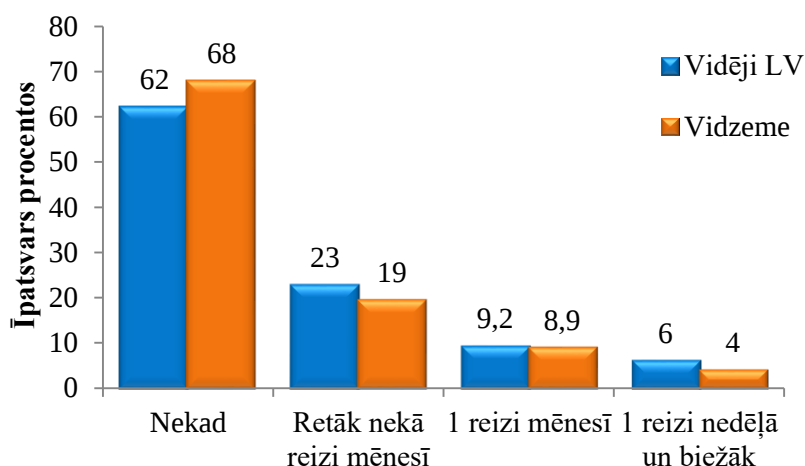
Paradumu maiņa pēdējā gada laikā, īpatsvars procentos no aptaujātajiem, 2014.g.

Ik dienu smēķē 36% Vidzemes reģiona aptaujāto iedzīvotāju, sievietes mazāk nekā vīrieši (14%; 58%). Vidzemē ir mazāk smēķējošu sieviešu un vairāk smēķējošu vīriešu nekā vidēji Latvijā, kur kopējais ikdienas smēķētāju īpatsvars neatšķiras no Vidzemes rādītāja (vid. LV 36%). Vidēji Latvijā ik dienu smēķē 21% sieviešu un 52% vīriešu.

Par veselībai bīstamu alkohola patēriņu tiek uzskatītas **sešas alkohola devas vienā iedzeršanas reizē** (1 deva: 40ml stipro alkoholisko dzērienu vai 100ml vīna, vai 1 pudele (500ml) alus). Šādu daudzumu alkohola vismaz reizi mēnesī lieto 13% Vidzemes reģiona aptaujāto iedzīvotāju, sievietes daudz retāk nekā vīrieši (3%; 27%). Vidēji Latvijā reizi mēnesī un biežāk sešas alkohola devas vienā iedzeršanas reizē izdzer 15% aptaujāto iedzīvotāju (6% sieviešu, 24% vīriešu) (skat. attēlu).

**Aptaujāto īpatsvars (15-64.g.v.) procentos,
kuri vienā reizē izdzer sešas alkohola devas, 2014.g.**

Vidzemes reģionā ir augsta iedzīvotāju apmierinātība ar savu ģimenes ārstu, lielāks respondentu īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā ir apmeklējuši savu ģimenes ārstu, tajā pašā laikā iedzīvotājiem ir zemāks veselības pašvērtējums. Vidzemes reģionā reģistrēta augstāka mirstība no SAS, ļaundabīgajiem audzējiem un cukura diabēta. Augsta ir arī saslimstība ar ērcu izraisītajām slimībām – ērcu encefalītu un Laimas slimību, turpretī zemāks iedzīvotāju vakcinācijas īpatsvars pret ērcu encefalītu.

Saīsinājumi:

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

LV – Latvija

PREDA – Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs

STI – Seksuāli transmisīvās infekcijas

SAS – Sirds un asinsvadu sistēmas slimības

SSK-10 – Starptautiskā statistiskā slimību un veselības problēmu klasifikācija, 10. redakcija

SPKC – Slimību profilakses un kontroles centrs

VISUMS – Valsts infekcijas slimību uzraudzības un monitoringa sistēma